

Tanuljon tárogatót minden magyar!

A «Wagner»-féle tárogató-iskola nemcsak tárogatóra, hanem kottára is megtanít minden zenekedvelőt vagy kezdőt a legrövidebb időn belül. Úgyes példákkal magyarázza az iskola miként kell kottát olvasni és tárogatózni úgy, hogy tanítóra egyáltalán nincs szükség és mégis gyorsan tanulunk. A «Wagner»-féle tárogató-iskola gyönyörű magyar népdalokat, újabb magyar és régi kurucz dalokat tartalmaz, többek között:

Csillagtényes nyári éjjel,
Messze mentél, nagyon messze,
Cserebogár, sárga cserebogár,
Ha majd egyszer a siromon,
Vallomás,
Három hervadt rózsa,
Fürdik a holdvilág,
Kék nefelejts,

Ugy még sohasem volt,
Ocskai brigadéros,
Hoffmann meséiből,
Eredeti Rákóczi nóta,
Bordal a „Bánk bán“-ból,
Bihari kesergője,
„Tosca“ operából,
Zsindelyezik a kaszárnya,

Leszopom a jó bort, stb. stb.

A «Wagner»-féle tárogató-iskola gyönyörű ábrákkal, nagy alakban, finom kivitelben, csekély 6 koronáért kapható minden papír-, könyv- és zeneműkereskedőnél, vagy a kiadónál

WÄGNER

országszerte elismert elsőrendű magyar
hangszer- és beszélőgépek nagyáruháza

Budapest, VIII., József-körút 15. szám

Vidéki rendelésnél az összeg előre küldendő! Wagner-féle tárogatók 500 koronáig! Árjegyzék 50 fillér bélyeg ellenében bérmentve. Óvás! Figyeljen a «Wagner» névre, hogy máshoz be ne tévedjen.

24. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ HETILAP.

BUDAPEST, JUNIUS HÓ 15.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 1 Kor.

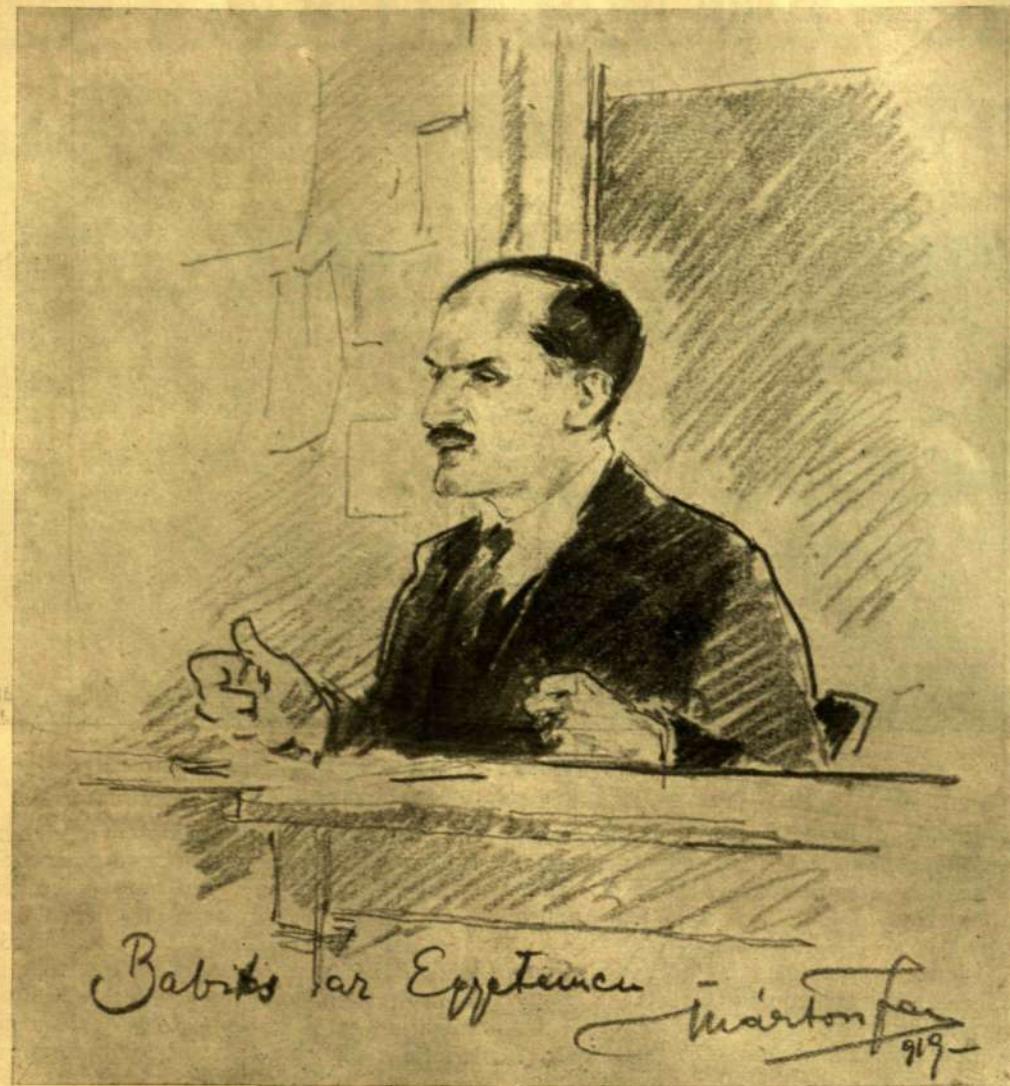
Előfizetési feltételek:

Egészévre — 48.— korona.
Félévre — 24.— korona.
Negyedévre — 12.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
állapított viteldíj is csatolandó.

1. GARBAI SÁNDOR, A KORMÁNYZÓTANÁCS ELNÖKE BESZÉL. — 2. A TÖMEG FELVONULÁSA AZ ORSZÁGHÁZ ELÉ.
BUDAPEST GYŐZELMI ÜNNEPE KASSA, SELMECZBÁNYA ÉS KORPONA VISSZAFoglalásának öröme június 7-én.

BABITS MIHÁLY AZ EGYETEMI KATHEDRÁN. — Márton Ferenc rajza.

BABITS MIHÁLY ADY ENDRÉRŐL.

Babits Mihály, a mint az egyetemen elfoglalta tanári székét, irodalom-elméleti előadásai mellett *Ady-szemináriumot* is hirdetett, a melyen a hallgatók rendkívüli érdeklődése mellett tanár és tanítványok együtt fejtegetik Ady Endre költészetét. A szeminárium bevezető előadásáról *Jaulusz Ilonka* gyorsírói jegyzetét készítette s ebből közöljük az alábbi részt, annak kijelentésével, hogy a közleménynek csak a gondolatai a Babitséi, a formáért nem őt illeti a felelősség.

Ady forradalmisága a faj mélyeiből felhozott dac. Láttuk, hogy ő mennyire a faj gyermeke, hogy ragaszkodik faja gyökereihez. Láttuk, hogy mennyi mélység van benne, láttuk, hogy a magyar környezetéhez belső rokonsággal tapadt.

De ezek: a magyar környezet és a magyar minták nem elégíthették ki lelkének élni vágyását. Ha ő az a költő lenne, a ki könyvekből képes önmagát kifejleszteni, a ki képes egyszerűen folytatni lenni egy régi tradíciónak, költészetnek, akkor talán kielégítene ez a magyar világ. Mert akkor leásna e magyar világ mélyebb rétegeig, odáig, melyet ma már csak könyvekben lehet megtalálni és azokból ki tudna fejleszteni egy újabb poézist. De Ady ép azért, mert mindent önmagából fakaszt és az irodalmi hatás igen csekély az ő költészetében, épen azért élményt kíván, gazdag, szabad élményeket és ezek épen azok, melyet nem tud neki a magyar föld megadni. Ezek a gazdag, szabad élmények épen azok, melyeket nem tud neki megadni a magyar szellemi élet sem, az emberek, kik körülötte élnek és a mi az ő számára az egyetlen erőforrás lehetne. Ady nem az az ember, ki a holt irodalomba ásná le, hogy ott felfedezze az ott élő életet. Neki az irodalom akkor élmény, ha az körülötte él.

És mi volt az az irodalom, mely ekkor Ady körül élt? Egy satnya, epigon irodalom, melynek utolsó, igazán nagy alakja: Arany János, már 1882 óta halott, melynek elevenjei régi elavult ideológiáknak minden másra, külsőbb szabadságra való vágyás nélküli követői.

Az élménynek gazdagságát és szabadságát sem ez a magyar élet körülötte, sem ez a magyar irodalom körülötte nem tudta megadni. És mikor ezt a nagy szegénységet maga körül érezte és tisztán kezdte látni ezt a helyzetét itt, az ő helyzetét, mely olyan, mint egy sziklán tengődő növényé, bizonyára érezte magában azt is, hogy versei, első művei, melyeket ez a környezet engedett benne megteremteni, nem azok, melyeknek ki kellene belőle jönnie. Ez nyilatkozik meg első verseiben, és nyitja föl először szemét.

És ekkor támad föl benne a dac; ha nem enged a magyar világ, akkor megtagadom a magyar világot. Ez a magyar ember dacza nem magyartalan. Csak azért is leszek valami, mert itt nem lehetek. Hátat fordított nektek, kinétek a szabadba, kimegyek nyugatra innen, ez börtön nekem; szököm, elszakadok mindenáron. A dac mindent kicsinek érez maga körül, magyar ugar, lelkek temetője minden.

A dac testvére a büszkeség, a nagyra-vágy. És minden művészlélek érzése a másra-vágyás, valami újra. Ekkor teremnek azok a versek, melyek felháboríthatják a hazafit, megtagadnak minden magyarságot, kicsinylőleg beszélnek a magyarságról.

Sok keresni valóm itt úgy sincs,
Az ő Lomniczokon már ültem,
Tátrát és Karsztot átropultam.
Kicsi virág, szegény virág,
Te tudod, hogy nem lelkesültem.

De olyan önmagából táplálkozó lélek, olyan lélek, mint Ady, a ki annyira maga van az egész világban, még a szellemben is annyira maga van és a maga életét, a maga szerelmi és lelki kataklizmáit éli és nem is látja a nőt, a ki vele szemben áll, a ki mindent magából alakít és csak az eleven környezet tud neki adni, semmit, a mi időben és térben tőle távol állna, nem asszimilál, az ilyen léleknek ez az elszakadni vágyás nem lehetett teljesen eredményes. Az ily magából táplálkozó lélek sohasem tud elszakadni attól, a mi önmagának része. A dac új dacot szül benne és ez az elszakadni akarás és elszakadni nem

tudás, ez tragikuma lesz. A kétféle dac kétféle büszkeséget teremt benne, mindkettő a fájdalomnak büszkesége. Ime az egyik büszkeség:

Más a lovam, a vérem, álmom.
Tőle jövök és idegen
Az én ösöm, fajtám, királyom.
Ilyen bánat-folt nincs fölvarrva
E kerek földön senkire,
Csak fájából kinőtt magyarra.

Ez a fájdalmas büszkeség, a fáját megtagadó magyar büszkesége, a ki mégsem tud elszakadni attól, a mi magyar:

Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngöttek kaput, falat...

Igy a ki büszke arra, hogy nem akar magyar lenni, fáj neki, hogy nem tud más lenni, mint magyar.

De új dac győzi le az új büszkeséget:

Míg nem jöttem, koldusok voltak,
Még sirni sem sirhattak szépen.
Én siratom magam s a népem...

Azért is magyar vagyok, így szól az új dac.

Ős Napkelet olyanok álmodta,
A milyen én vagyok:
Hősnek, borúnak, büszke szertelennek,
Kegyetlennek, de ki elvérzik
Egy gondolaton.
Ős Napkelet ilyenek álmodta:
Merésznek, újnak,
Nemes, örök-nagy gyermeknek,
Nap-lelkűnek, szomjasnak, búsítóknak,
Nyugtalan vitéznek.
Egy szerencsétlen, igaz Isten
Fájdalmas, megpróbált remekének,
Nap fiának, magyarnak.

És így előáll az ő igazi nagy problémája, a mi nem egyéb, mint a magyar zseni problémája. Magyar zseni, a ki magyar és mégsem magyar, a ki nem tud nem magyar lenni és nem tud magyar lenni sem. A magyar zseni, a ki mintha korán jött volna ez országba. Miért nem aludt még ezer évig Szilágyban? A magyar zseni, a ki teljesen egyedül van az ő környezetében. Ez a probléma: hogy áll ő szemben, hogy tud megenni ezek között? Hogy áll ő szemben a néppel, melyet ezer meg ezer allegóriában, képből fest folyton? A kúnfajta, nagyszemű legény allegóriája, a ki csak káromkodni vagy füttyörészni tud, pedig nagy, szent dalokra született. Az idegennek a problémája, a ki mégis rokon, a kinek „sem utódja, sem boldog őse, sem rokona, sem ismerőse” és mégis szeretné magát megmutatni, hogy látva lássák. Ki látott engem? kérdi, szeretné, ha szeretnék. A kiválasztott ember rettenetes magánosságát éli, az Illés szekerén száll, jeges magasságokban, a hova senki nem követheti. Zord költő, egyedül kell lennie. Pacsirtának nézik, de nem az, ő sirály, pacsirta-álzás sirály.

És a mint jobban és jobban öntudatra jut zordságának és idegenségének, jobban és jobban zordakká válnak versei. Az édes zengzetektől elszakad, a magas, zord holló szerepében jelenik meg. Még verse sem az, mely egyenes szép zenét adna; minden strófában egy-egy sor, két sor elszakad a zenétől. Készakarva nem akar adni folyamatos, megszokott, rendes, mértékre vett zenét. Így ad szabad verset, nagy zökkenést, zord verset, a hol ha minden sor jambus, de egy sor ne legyen az. Ne legyen a pacsirta hangja, legyen benne valami a sirály vijjogásából; az Illés rokona ő, a prófétaké, akik rettenetes magányosságban élnek a népükben. És mily érzés vezeti őt a bibliához, melynek alig köszönhet magyar költő többet, mint ő. És itt is a Próféták könyvéhez. Ézsaiás könyvének margójára írja verseit.

És mi vigasztalhatja ezt a rettenetes magányos embert, mi az, a mi elfelejtetheti vele a magányt? Csak a mámor lehet, a léleknek és testnek különös borai. Ő az, a ki az ő Kaján költője, a ki a magyar Pimodánról való esszayt megírja. Ugy érzi, a magyar zseni nem is tudná másképp fentartani magát, mint a nagy mámor költészetével és vonzódik a magyar költészet azon alakjához, Csokonai-

hoz, a kit ebben rokonának érez. Nem élettagadás ez nála, hanem épen a legnagyobb életigenlés. Nem a halál rokona, ő neki élet kell:

Az Isten: Élet — halleluja —
S az Életnek soha sincs vége.

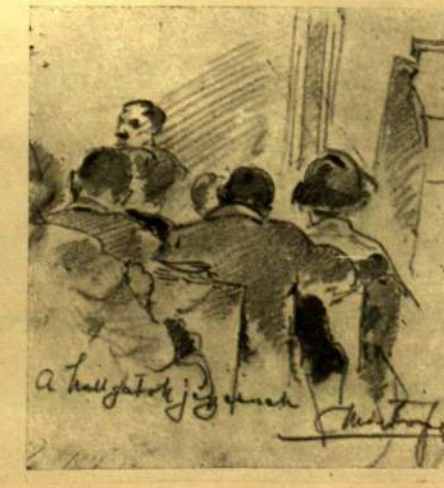
De az életteljességet, amire vágyik, a környezete nem tudja megadni; a magányos embernek mámorok kellene, hogy megadják neki. Alázattal elfogadja rettenetes nagy sorsát, melyet az Isten mért rá, de probléma lesz neki ez a sors; maga a sors probléma lesz neki, az Isten, a nagy véletlen, mely ily rettenetes magányosságot teremtett körülötte. A hazárd, a sors, melyben ő valami felsőt lát, mint a próféta a saját kedélyének magasságában, melyet belül, önmagában érez s melyek a születésnek csodálatos véletleneiből fakadhattak, az isteni küldetést sejteti. A véletlen lesz a probléma, a sors. Ő írja meg azt a másik esszayt, a *Portus Hercules Monoeci*-t, a költőnek a hazárdhoz, a véletlenhez való viszonyáról. Bizonytalanná válik előtte a sors, az Isten magán az óriási cethal, melynek hátán mindannyian ingunk; nem a régi indusok biztos elefántja, hanem a tengerben hánykolódó cethal, melyen inog az egész világ.

De előbb-utóbb a próféta megsejti, megtalálja az élet problémáját, az Istent, véletlen titkát, mint egy barátot, mint egy ellenséget, a ki őt küldte, a ki rettenetes sorsot mért rá, de rettenetes küzdésben vele, a végén mégis magához juttatja. Jön érte az Isten.

S az ő bús „Ádám, hol vagy?”-ára
Felelnek hangos szívverések...

Az Istennel társalkodik, mint Illés próféta. És hogyan tűnhetik fel e rettenetes magasságban egy ily Illésnek az élet? Nem tűnhetik fel abban a józan egyszerű világításban, a melyben mi láthatjuk; valami kísérletiesnek tűnhetik fel. Meg kell látnia a magasságból mindennek a nagy jelentőségét, a mi ezen alak mellett valahol rejlik. Valami szimbolikusnak kell belőle kiérnie. Nem fontos ez a környezet, melyet ő megtagadott, melytől ő idegen, de fontos dolgok vannak mögötte.

Igy érik ki Ady szimbolizmusa. Így érik ki az a költő, a kit, ha nem félnék a régi elavult terminustól, a discreditált, hitelvesztett terminustól, a legnagyobb allegoriat költőnek lehetne nevezni. Hasonlat rendkívül kevés van benne, nála minden hasonlatból élmény lesz; történet, kép, allegória, minden az egész versen végig fog húzódnia, mert a hasonlat csak eszköz, az allegória cél, a szimbólum több egy hasonlatnál. A fontos, a mi a dolgok mögött van. A dolgok elvesztik jelentőségüket, mert a dolgok kinn vannak abban az idegen világban, melyhez a költőnek semmi köze, melyet ő mérhetetlen magasságból nézi. De a dolgok értelmei a költő lelkéből nőttek ki, magányossága teszi őt szimbolikusá, így látja a természetet és így lesz a legmindennapibb dolog belőle:

A HALLGATÓK JEGYZETNEK BABITS ELŐADÁSÁN.

ADY ENDRÉ BETEGÁGYÁN. — Márton Ferenc rajza, mely néhány nappal a költő halála előtt készült.

egy falusi éjszaka környezete, vagy egy nyugalmas kórházi terem, a hol este a lázak ébrednek, jönnek — rejtett, különös dolgoknak jeleivé, szimbolumaivá. Így lesz a csöndből egy nagy szimbolikus személy, „Jó Csönd-herceg”. Minden eleven, de nem oly eleven, mint azoknál a költőknél, kik megszemélyesítik a természetet. Ugy eleven, mint a régi látnokoknál, a kik a dolgok mögé látnak, a dolgok mögött látnak egész mitológiát, a lélek érzései mögött, a mámorok mögött az ő Kajánt, a pénz világa mögött a disznófejű Nagyurat, a nagy Pénztárnokot. Látják a forradalom közeledtét, mint egy vörös szekeret; a mit más talán egy lélektani műszóval mondana, az nála egy hangulat, a mely mögött ő érzi azt a mitológiai valamit, a fekete zongora hangját hallja. Mindezek teljesen önmagából vett képek, hangok, semmi az irodalomból, semmi átvett mitológia, megveti a régi költők alkotásait, ő maga alkotja meg a maga világát, a maga mitológiáját.

És milyen lehet a gesztusa annak, a ki így látja a természetet és az életet és a ki csak a mögöttük lévő dolgokat látja igazán és az, a mi itt nyüzös, mint egy mélyen alatta álló valamit. Milyen lehet egy ilyen költőnek a gesztusa, ezzel a semmis, számára idegen, megtagadott léttel szemben, a mely azért mégis az ő fájának az élete, a melyből mégis kinőtt az ő egész valója, az ő egész szimbolizmusa, a mely mögött mégis érzi önmagát egész szimbolumaival, egész mitológiájával.

Ezzel a néppel szemben csak egy gesztusa lehet, a próféta gesztusa, a ki önmagába élte népéből mindazt, a mi népe mélyén és mögött van és a ki hivatva érzi magát ezt tolmácsolni népének, önmagát, a mit ő maga nem ért és nem érez, magát azt a népet. Így lett próféta Ady.

Hiszen a költők prófétasága olyan valami, a miről sokat lehet beszélni. Hiszen minden költő próféta bizonyos mértékben. Megjövendöl dolgokat. És ha jobban megnézzük, azt fogjuk látni, hogy majdnem minden költő ugyanazokat a dolgokat jövődöli meg. Majdnem minden költő prófétasága egyazon Isten küldetéséből származik. Ady is ezt jövődölte meg. Teljesen véletlen, hogy Ady inkább látszik prófétának más nagy költőknél. Jövődölése nem különbözik más nagy költő jövődöletétől, pl. Shelley, vagy Petőfőtől. Minden nagy költő ezt érzi át, ezért lelkesül, ezt prófétálja. És még tovább me-

gyek. Ady prófécziája eléggé szembeszökően a vágy prófécziája.

A vágy beszél belőle, nem a látás. Az olyan költemények, mint a „Magyar jakobinus dala” a vágy szavai. Sőt előfordul, hogy maga is eléggé tudatosan érzi azt, hogy mennyire nem jövődölés, a mit mond, csak a vágy szava. Pl. mikor alternatívákat állít a sors elé, melyek közül az egyik biztosan teljesülni fog:

Vagy bolondok vagyunk s elveszünk, egy szálig,
Vagy ez a mi hitünk valóságra válik...

Vagy lesz új értelmük a magyar igéknél
Vagy marad régiben a bús, magyar élet...

vagy az egyik, vagy a másik s így természetesen nem szabad rá a próféta szónak a jelentését alkalmazni.

A „Proletár fiú verse” sem jövődömondás, hanem az erő érzése. Érti az erőt ebben az osztályban, az erőt, mely létrehozta a jövődöt. Ilyen „A ma kiebrudaltjai” című verse, ebben is az erő beszél.

Nem az a fontos, hogy beteljesüljön-e az, vagy nem, a mit jövődöl a költő, a fontos, a próféta hivatását eltöltő dolog, nem a véletlen teljesülés, hanem a próféta hite önmagában, küldetésében. A hit a próféta legmélyebb lényege és ez a hit, mely a prófétai jellegét adja meg Ady költeményeinek. És ő, épen ő, a kinek élményei szimbolikusak az egész népével és ő, épen az ő hite az eszményben és az eszményekben, ez a próféta lényege és nem a külsőben, a történelemben, a véletlenekben van, nem abban a viszonyban, a mi belől az ő álma, gondolatai a külső eseményekkel állanak, hanem önmagában abban a hitben, melyben önmagához elődik és belőle kiszarjad.

Ezért oly tragikus Adynak a háború, mikor ép ezek a hitek látszanak megcáfoltva lenni. Ezért oly tragikus, mikor az utolsó könyvének: „A halottak élen”-nek előhangjának ezt írja: „a hiteim elköszönnék”. De azért soha nem tudnak hitei teljesen elköszönni. Ezer kataklizma és a világ ezer válságai között, Adyban még mindig él az a hit, mely Ady prófétaságával oly elválatlan kapcsolatban van, a mely hit az emberi fajban és ezt fejezi ki az „Intés az örvökhöz”, egyik legszebb verse. Ezt a hitet fejezi ki az „Ember az embertelenségben”, melyet a háború embertelenségei között élt. Ebben látom az igazi prófétaságát Adynak.

RUDE.

A FORRADALOM A MŰVÉSZETBEN.

II.

François Rude. (1784—1855.)

A párisi Etoile-téren álló hatalmas diadalív, mely Napoleonnak dicsőségét hirdeti, a háborúnak és a nemzeti büszkeségnek e gögös emléket a többi között egy olyan szoborportozat is díszíti, melyet minden ízében forradalmi lélek hat át. Jóllehet hivatalosan az Onkentesek indulásának neveztek, a párisi nép másként és találobb névvel jelöli a benne megtestesülő allegóriát, mert Marsellaise-nek hívja.

E szobor alkotója François Rude egyik büszkesége a XIX. századbeli francia képzőművészetnek. Minthogy róla nálunk még nem igen esett szó, röviden elmondjuk élete történetét. Dijonban, 1784-ben született proletárcsaládból. Nagyatya mészáros, atya kályhás volt. Nem vitték sokra, mert a család meglehetősen szegénységben élt. A fiatal Rude kovácsműhelybe állott inasnak és kezdetben csak lopva, nehéz munkájának elvégzése után próbálkozhatott meg első művészi kísérleteivel. Mivel már ezek a szárnypróbálgatások is feltűnést keltettek, mihamarabb egy nemeslelkű pártfogóra akadt, aki 1806-ban kiváltotta a katonai besorozás alól és Párisba küldte tanulni. Már 1812-ben elnyerte a képzőművészeti akadémián a római díjat, de nem utazott Itáliába. Mint Napoleon császár lelkes bámulója, belékeveredett a politikai ügyekbe és ezért a waterlooi csata után Brüsszelbe kellett menekülnie. Tizenkét évi önkéntes száműzetés után visszatért Párisba. Jelentékeny szobrai ettől az időtől kezdve alkotta 1855-ben bekövetkezett haláláig. Legtöbb műve Párisban, a Louvreban látható, hol egy külön termet neveztek el róla, mert az ő munkásságának tulajdonítják a mult század elején uralkodó akadémikus szobrászat bilincseinek lerázását. E szobrai: egy Merkur, a mint saruját köti, a Nápolyi halászygyermek, Krisztus a keresztfán, Az Orleánsi szűz, Szász Móríciz marsall. Párisban látható szobrai közül még Godfroy Cavaignacnak, a szabadsághősnek a montmartrei temetőben nyugvó síremlékét és Ney marsallnak szobrát kell felemlíteni, míg egy másik kitűnő szobra, Gaspard Mongenak, a matematikusnak képmása, ennek szülővárosában Beaubienben áll.

Mindezek a szobrai a mult századbeli francia képzőművészet legjavához tartoznak ugyan, de egyikük sem lett annyira népszerűvé, mint a Marsellaise, melyet nem ok nélkül tartanak Rude leghatalmasabb alkotásának. Évekig hordta magában ennek a csoportnak eszméjét, számos tervet rajzolt hozzá, melyek mindinkább közelednek a végleges megoldás magával ragadó erejéhez. Másfél évi munka után 1836-ban fejezte be művét, a melyben úgyszólván elbúcsúzott ifjúságának forradalmi látától és elbúcsúzott

magától az ifjúságtól is, mert későbbi művei már inkább a megnyugvást hirdető és a multba visszatekintő férfikor hangulatát testesítik meg.

De a Marsellaiseben minden van, csak megnyugvás nincsen, a hatalmas szoborcsoportozat, melynek alakjai majdnem hat métereseek, minden ízében az előretörő és küzdelmet kereső életnek szimboluma. Felesleges szöszporítás volna a Marsellaise ismert szavainál rosszabban, szürkébb módon körülírni, hogy mit harsog ez a forradalmi induló, ékebben szóló magyaróziója nincsen Rude egyszerű alkotásának, melynek mély hatása részben abban rejlik, hogy mozdulatlan kőbe faragva nagy sikerrel ábrázol mozgást, a mi nem a legkönnyebb dolog, sőt az olvasónak első pillanatra tán lehetetlennek is látszik. Epen ezért hallgassuk meg azt a magyaróziót, melyet Rude alkotásáról Rodin egy barátjának elmondott:

„A képzőművész, ha kedve tartja, nem csupán elfutó mozdulatokat tud ábrázolni, hanem hosszas cselekvényt is, hogy ezzel a drámai szakkifejezéssel éljek. Ennek elérésére elegendő, hogy olyan módon osztja szét személyeit, hogy a szemlélő először azokat lássa, a kik megkezdik a cselekvényt, aztán azokat, a kik folytatják és végül azokat, a kik befejezik. Ime a Marsellaise, melyet a hatalmas Rude az Arc de Triomphe egyik talapzata számára faragott.

Fegyverre polgárok! üvölti teli tüdővel az ércpánczolás szabadság, mely szárnycsapongva hasítja a levegőt. Balkarját magasra emeli a levegőbe, hogy minden bátorságot magával ragadjon, másik kezével pedig kardot szegez az ellenségre. Elsőnek kétségtelenül ő öltik szemünkbe, mert az egész alkotás őt uralja és szaladásra terpeszkedő czombjai hatalmas tetőt húznak a szabadsághercz e fenséges költeménye felé. Mintha hallaná ordítását az ember, mert igazán majdnem megrepszti dobhartványunkat kőből való szájának hangja.

Alig hogy elhangzott kiáltása, máris hozzá rohannak a harczosok. Ez a második fázisa a cselekvénynek. Egy oroszlansörényű gallus sisakjával hadonászik, hogy az istennőt üdvözölje. És ime serdülő fia kéredezkedik, hogy vele mehessen: Elég erős vagyok, férfi vagyok már, el akarok menni, — mondja a gyermek, göröcsönszenorogtatva kardja markolatát. Gyere! feleli az atya, a ki büszke szeretettel néz szemébe.

A cselekmény harmadik fázisa ez: Egy öreg veterán, a ki meggyőződésével a súlyos fegyver alatt, hozzájuk akar csatlakozni. Egy másik aggastyán, ki már roskadozik évei terhétől, áldást küld a katonák után és kezének mozdulatával ismételi azokat a tanácsokat, melyeket tapasztalásából merített.

A negyedik fázis: egy ijjasz meggyőrbíti izmos hátát, hogy kifeszítse fegyverét. Egy harsonás örvöngő trombitaszóval hívja a csapatokat. A szél csattogtatja a lobogókat, minden lándzsa előreszegeződik. A jel elhangzott, a harc kitérőben áll.

Igy tehát valóságos drámai kompozíció, mely a szobron előttünk lejátszódott. E Marsellaise olyan, mint egy hatalmas, Corneille alkotta tragédia.

Ha olvasóink az első cikkünk ismertette Daumier-kép magával sodró lendületét Rude csoportozatának kifejező erejével hasonlítják össze könnyen észrevehetik, hogy általa majdnem ugyanaz a téma nem váltja ki belőlünk azt a paroxysmust, mint Dau-

mier képe, miért talán igazságtalanabban fogunk ítélkezni Rude felett, mint a hogyan kelene. Hiszen kétségtelen, hogy a zsenialitásnak azt a ritka fokát, a melyen Daumier állott, Rude nem érte el, de nemcsak ez az oka annak, hogy kisebb eredményhez jutott.

A mikor ő az alkotás terére lépett, Párisban is az unalmas és vértelen klasszicizmus uralkodott. Rude fellépése azonban azonnal erős életet és új formanyelvet vitt a francia szobrászatba. Valóságos szerencséje volt neki, hogy műveletlenül nőtt fel és nem esett áldozatul az empire-kor klasszicizáló divathajhászatának. Megóvta ettől nyugtalan temperamentuma és forró prolejárve. A folytonos mozgékony, a tetterő embere volt, nem szerette a nyugalmat, a tespedést. Innét, hogy igen sok szobra foglalkozik a mozgás állapotának megjelenítésével. Egy másik híres alkotása, Ney tábornagy állószobra is, mely kardot rántva vezényelni látszik.

Régi és a szó szoros értelmében kővé vált tradíciókat kellett megtörnie és ebben úttörő volt, míg Daumiernek művészeti forradalmisága jóval több elődre tekinthet vissza. Ne felejtjük azt sem, hogy a festő művészete anyagában is szabadabb, határa úgyszólván csak a kép kerete, de a kő mindig szigorúbb és korlátozóbb kifejezési eszköz, mint a festés.

Persze igaz az, hogy nem tudott teljesen elődeitől szabadulni, még ha erősen kiemelkedett is korából. Első pillanatra feltűnő nekünk, hogy a Marsellaise alakjainak öltözéke nem az 1792. évbéli francia népé, hanem római. Oka ennek természetesen nem az volt, amivel ezt a kortársak magyarózták, hogy a művész ki akarta kerülni a korbeltöltözések szegénységét, hanem az, hogy az allegorizálás nyelve e korban még tisztára klasszikus. Am ha a külső, a mely elvégre nem a fontos, a klasszikus korból vett is, a lélek, melyet a Rude Marsellaise-e áraszt, minden ízében francia és forradalmi. Franciaivá teszi az a kissé theatralis gesztus, melyet csak az idegen tart annak, mert a francia természetnek találja, forradalmivá pedig az a mélyről felharsogó szenvedély, mely szabadságért kiált és örökkön emberi.

F. Z.

A MARSELLAISE. — Rude szoborműve.

A PESTI GYEREK.

Irta Trettináné Havas Alíz.

I. A pesti gyerek szobagyerek. Mikor a tavasz napja a virágokkal és mindennel együtt előhívja, a szűk utcáig jut el és szegény, szerény kis pesti gyerek azt hiszi: tudja mi a tavaszi verőfény, pedig csak az ő hangjának csengésétől napsugaras a szűk utca. A Zugligetben nyílnak a virágok, de ő még a Dunát se látta, ha történetesen nem ott lakik a közelében. Tizenéves leánykától kérdeztem multkor, hogy mi az a dús-pompás virág, a mit társa a Zugligetből hozott és ő megcsodált. Csak tréfából kérdeztem, nem hittem komolyan, hogy ilyen választ kapok: tulipán. S mikor hallotta, hogy tévedett, zavartan igazította ki: jáczint. Pompás nő-

Hiszen vannak, vannak derűs pesti gyerekek, de oly sokat forgolódnak a nagyok közt. A gondozottabbjai egyet sem léphetnek fel, nőt kísérő nélkül, hiszen annyi a veszedelem.

Hat éves voltam, mikor először találkoztam a pesti gyerekekkel a külváros egyik iskolájában. A sok szegény gyerek megragadta érdeklődésemet, mert ilyet még keveset láttam és úgy látszik, hajlamos voltam az anyáskodó demokrata szerepére. A Gärtnerrel nagyon barátkoztam, de nem tudtam rászoktatni, hogy azt mondja nekem: szerbusz. Makacsul megmaradt a „szolgája” mellett, hiszen neki kis piros hárászkezdője volt, nekem téli kabátom fehér ciczával s Gärtner nem tudhatta, mi minden volt már az a kabát, míg számomra át nem alakították. Nagyon sajnáltam őt és „szüleim engedelmeivel” kivettem a perselyemből 20 fillért, hogy

leány és nem fél. Hej, pedig mikor a négy szem cseresznyét páronkint a fülére akasztotta és ott felejtette s úgy indult neki! És vagy nyolcz cigányfiú elállta az útját, hogy cseresznyét vagy életet! Bezeget megijedt. Szedte le és adta oda a fülönfüggőket. De akkor rögtön fölébredt benne a jótékony-ság felsőbb: és visszaszólt: aztán össze ne vesszenek rajta. Persze azok már a tettelességen vitálat tartották. A fiúk azt is megtették, hogy mikor a kis leány egy komoly, nagy verset szavalt az iskolaszentelés ünnepélyén, kiragadták a vers egy sorát s ezt szavalták utána utcahosszat, mihelyt meglátták: „habra hab kél.” Később felfújt arccsal csak ennyit: „habra hab!”

Néhány év mulva talán ugyanezek a fiúk cinikus hang mögé rejtett érdeklődéssel sietnek a találkára. A 13—14 éves leányok

HOMOKKAL JÁTSZÓ PROLETÁR-GYEREKEK AZ ANDRÁSSY-ÜTI SZÉCHENYI-VILLA KERTJÉBEN. — Márton Ferencz rajza.

szírom volt, azaz kékliliom. Kortársa panaszkodott, hogy tegnap, vasárnap, egész délután sírt, mert oly szép idő volt, úgy ment volna kifelé... messze... Budára... De egyedül nem szabad s a nővére nem akart.

A pesti gyermeklélek visszája a gyermekien derűs görög léleknek. A szövetséggyönyös utcái, vagy a függöny nélkül is sötét udvari szoba, a szűk, vagy a széles, de benzínbűzzel, zajjal telített pesti utca a maga szigorúan beosztott, munkával túlterhelt életével rányomta bélyegét. A pesti gyerek komoly és öreg, mert mindent tud. Nem is ezért, hanem mert mindent a nagy város zsúfolt bérházaitól és mindent az utcától tanult, semmit sem a napsugaras rétektől, a patak, az erdő, a hegy természetes, bátor, szabad életétől. A természet csak senyvedő virágot, pórőzön vezetett állatot, élsődi férgeket küldött el hozzá. Lelkével messze túllát a vidéki gyermek világismeretének korlátain, de neki jobb volna, ha most még a testi szeme előtt nem magasodnának a tűzfalak oly közel.

Gärtner is megnézhesse a vetített képet, meg azt a piros bársony keretbe foglalt fadarabot, a mit szintén az iskolában mutattak be, mert „a jó Isten irt belé bűtöket, mint az illetékes favágó bizonyítja.” A betűk olyanok voltak, mint a többi, de a bársony tetszett. Hanem Gärtner kapott már egy hatost a nénikéjétől és ez fájdalommal lepte meg azt, a ki úgy élvezte a jótékony-kéjét. Hát akkor tartsd meg kenyerre, — hangzott az adakozó szava s Gärtner elfogadta, de kissé hidegen. A lányok, — az semmi. Azoknak voltak furcsa szokásaik, az utcán társuk nevét kiabálták és nem köszöntöttek, csak rámosolyogtak. De a fiúk!... A „csirkefogók”. Kutyával ijesztették a félénk, sápadt leánykát, megője lopózva meghúzták a haját, egyszer orozva, ököllel ütötték meg, hogy fájdalomtól könnyezett és szegénytől pirult. Nagyon félelmesek voltak, de a gyermek hallgatott, mert külvárosi társait senki se kísérte az utcán, ezért kérte ő is, hogy a szobaleány maradjon otthon, hisz ő nagy

jó része csapatba verődött már, mintegy szervezkedve a nagyvárosian koráért flörtökre. Korán kezdik és sokan közülök 17—18 éves korukra már kifogástalan „úri” lányvá finomodnak. Alig emlékeznek rá, hogy Barabásnak, a ki akkor nyolczadikos volt, vissza küldték a leveleit azzal az üzenettel, hogy akaszsa fel magát az íróasztala fölé.

Pest sokféle és a pesti gyerek ugyanannyiféle. Minden városrészt más-más jellemző vonásokat kölcsönöz neki. Különösen a külső városrészek mindenike, mert ennek gyermeke különböző hatásoknak enged, míg a belső, fényesebb világ apró népe, az „úri” gyerek az Andrásy-úton is a mamával és a kis-asszonyával tölti óráit, meg a belvárosban is.

A „Franzstadt” kicsinyeinek kiejtése, egy-egy szava a német szó emlékeit rejti. Közülük való a Gruber Kati, a festőien szép kis székeség, a ki eltanulja társaitól a variétéből rosszul ellesett tánczot, de esetenlül utánozza szegényke. Holnap nem gyövkök iskolába, mert elmegyünk a nagymamámó, mert

*Halló!**Halló!*

Kinek van Használt Hanglemezeze?

*Halló!**Halló!*

Régi vagy törött hanglemezeket, míg az anyagihiány tart, legmagasabb áron vesz

WÁGNER

Hangszer-nagyáruháza, a világhírű Favorite hanglemezgyár főraktára

Budapest, József-körút 15.

Óvás! Figyeljen a «Wagner» névre, hogy máshoz be ne tévedjen!

Árjegyzék ingyen.

Árjegyzék ingyen.

25. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ HETILAP.

BUDAPEST, JUNIUS HÓ 22.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.Egyes szám
ára 1 Kor.Előfizetési feltételek: {
Egészévre — 48.— korona.
Félévre — 24.— korona.
Negyedévre — 12.— korona.Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
állapított viteldij is eszotolandó.

Kun Béla beszél a Szovjetkongresszus megnyitó ülésén.

KUN BÉLA BESZÉL A SZOVJETKONGRESSZUS MEGNYITÓ ÜLÉSÉN. — Zádor István rajza.